

טירת צבי

מ פ ר ט ט כ ו י	
שם במקור	Rina vivara
שם צופן	חימקה
סוג כלי השיט	ספינת משא, אורך: 43 מ', תורן אחד
תפוסה/הדחק	600 טון
הנעה	דלק נוזלי
מהירות	7 קשר
כמות דלק	18 טון (תצרוכת יומית 1,300 ק"ג)

רכש והכנה

גילוי בריטי בשלב זה:	על-פי תשדורות בין ספינות הצי הבריטי נראה כי עוד בשלבי ההכנה התגלתה הספינה, אך לא היו סימנים פוזיטיביים לכך עד לגילוי הסופי. נבנו משטחי לינה על הסיפון. היו בה שתי סירות הצלה ל-10 איש כל אחת, ארגן סליק לאנשים בדלת החרטום האחורי מאחורי חדר שרשרת העוגן, וסליק למכשירי הקשר בירכתיים, בכניסה הימנית לחדרי העובדים למטה.
כמות הדלק, מים ומזון:	18 טון דלק, מזון ל-14 יום, 24 טון מים.

צוות ומלווים

מפקד הספינה:	בצלאל פלדמן – פליים.
מלווים נוספים:	יובל ציזלינג; אוסנת גולדנברג; שני מלווים אמריקנים – ארנולד קייט ואליהו ברקמן; סטודנט משווייץ בשם אלי חבוניק; שני מכונאים.
גדעוני:	יוסף לזרובסקי (השחור).
רב חובל:	איטלקי, בדרגת Nostronio.
צוות הספינה:	שבעה איטלקים כולל שני מכונאים, מלח ראשי ומלחים פשוטים.

העלאת המעפילים

נמל ההעמסה:	פורמיה (Formia) במפרץ גאאטה (Gaeta), איטליה.
יחס שלטונות:	אוהד, ללא התערבות.
מספר המעפילים:	798.
גיל, מוצא ושיך תנועתי:	הנוער הציוני – 115, הפועל המזרחי – 87, נוחם – 202, בלתי מאורגנים – 166, השאר בלתי ידועים. הגילאים שונים – ביניהם 70 ילדים ותינוקות, 467 גברים, 264 נשים.
מנהיגות מעפילים:	המעפילים התרכזו בקבוצות על-פי השיך התנועתי, ולכל קבוצה מונה אחראי או מדריך.
ההעלאה:	התוכנית היתה להעלות קודם את המזון ואחר-כך את העולים. אולם בגלל בעיות במקום שהיו קשורות לשלטונות, נקבעה העלאה בשני שלבים. בלילה הראשון הועלו 400 איש וכן הגדעוני עם מכשירי הקשר שלו. הספינה נאלצה לעזוב ולחזור למחרת בלילה כדי להעמיס את שאר האנשים. כאשר יצאה הספינה עם 400 איש בשלב הראשון, לא היה מזון, ועד לשעות אחר-הצהריים למחרת לא ניתן היה לקבל את המזון שאמור היה להגיע בכלי שיט אחר.

ההפלגה

תאריך הפלגה ושעה: 3 באפריל 1948 בשעת בוקר מוקדמת.

מפרץ גאטה (Gaeta) – מיצר מסינה – בנתיב מדרום ליוון – דרך האי סקרפנטו (Scarpanto). משם לאורך החוף הצפוני-מערבי הקפריסאי, על-פי אורות המגדלור בפאפוס (Paphos), בחוף המערבי של קפריסין, משם לחופי הארץ.

הספינה הפליגה ללא ציוד ניווט, משקפות ומפות. רב החובל לא ידע את המסלול אלא רק נקודות ציון על החוף. מיד לאחר הפלגת הספינה מנמל ההעלאה, עוד טרם שהגיעה למיצר מסינה, היא התעכבה פעמיים לצורך תיקון תקלות. לאחר שעברה את המיצר, פנתה לכיוון כרתים, ובהיותה בצפון האי, ב-8 באפריל, פרצה סערה חזקה. הספינה נאלצה לחפש מקום מסתור לשם תיקון משאבת האוויר שהתקלקלה וכדי להתחמק מהסערה. נמצא מקום במפרץ באי בשם סריה מצפון לאי סקרפנטו. המקום היה כמעט ריק מיישוב. הספינה נכנסה למעגן, ולאחר מספר תמרונים הצליחה לעגון. במשך יומיים תיקנו את התקלות. במהלך השהייה במקום, קשרו יתסים עם התושבים המקומיים ואף קנו ומכרו להם חפצים שונים.

ב-10 באפריל, לאחר שהשתפר מזג האוויר, הפליגה הספינה. לאחר מספר שעות הפלגה, הודיע רב החובל כי איננו יודע את מיקומו המדויק. אנשי הפלייט על הספינה, שהיו בוגרי קורס חובלים בחיפה, הצליחו בעזרת מדידות שעשו לאתר את מיקום הספינה.

נתיב ההפלגה:

אירועים בדרך:

עימות עם הבריטים

ממסמכים של האדמירליות הבריטית עולה כי הספינה נצפתה ב-12 באפריל על-ידי מטוס בריטי ומיד נשלחה לעברה ספינה בריטית. מפקד הספינה דיווח אחר-כך כי בהיותם במרחק כ-50 מיל מחופי הארץ חג מעליהם מטוס, ומיד אחר-כך הופיעה המשחתת R-75 במהירות גדולה.

ב-10 באפריל התקבלה תשדורת בספינה שיש לשוט מדרום לקפריסין, לא להתנגד לבריטים בלב ים, אלא רק להתנגד בצורה פסיבית במקרה והבריטים ירצו להעביר את העולים לספינה אחרת שפניה מועדות ליעד אחר.

המשחתת הבריטית דרשה מהספינה לשנות את כיוון הפלגתה אך לא נענתה. מדיווח מפקד המשחתת הבריטית נראה כי לבריטים היו ידיעות קודמות על ספינת מעפילים שיצאה מאיטליה. לאחר דרישה נוספת נענתה הספינה והפליגה בעקבות המשחתת הבריטית. כמו כן התיר צוות הספינה למשמר בריטי לעלות על הסיפון. בינתיים הצטרפו שתי ספינות בריטיות נוספות כליווי. על-פי המסמכים הבריטיים היה מדובר בספינה שלא עשתה בעיות, אולם ברגע שנדרשה הספינה לעצור, היא שינתה כיוון, ועל המשחתות הבריטיות היה לדלוק בעקבותיה. היא נקראה להפסיק את פעולת המנוע. על-פי ההנחיות המקובלות חובל חדר המכונות בידי הצוות, והיה צורך לקשור את הספינה לגוררת. המעפילים היו שקטים ולא גילו שום התנגדות, ועל כן ניתן אישור לספינה להיכנס בכוחות עצמה לנמל חיפה. תפיסת הספינה היתה בשעות אחר-הצהריים של אותו יום (12 באפריל).

בחצות הלילה של 13 באפריל, הועברו המעפילים לשתי ספינות גירוש בריטיות שיעדן קפריסין. בספינה 'אמפייר ריול' הועברו בשעה 02:00 446 גברים, 282 נשים, 67 ילדים, שבעה חולים. נלוו אליהם שני קצינים בריטים וחמישה חיילים. לפני כן נקשרה הספינה בנמל חיפה לספינת הסיור הבריטית 'ניו קאסל'.

גילוי וליוי בריטי:

הכנות לעימות והוראות:

העימות:

מעבר לספינות גירוש/מחנה:

חילוץ מלווים

על המלווים היה להסתתר בתוך סליק שהוכן מראש. לפני הכניסה לנמל חיפה נכנסו המלווים לסליק. אוסנת גולדברג הצטרפה למעפילים שגורשו לקפריסין. לאחר הורדת המעפילים, בעקבות סימן מצד המנקים של הספינה, עובדי סולל בונה, יצאו המלווים כשהם מתחזים לעובדי ניקיון יחד עם האחרים.

הוראות והכנות לחילוץ:

החילוץ:

תוצאות

למחנה בקפריסין.

לאן הגיעו המעפילים:

ראובן אהרני

מטות תרן

ספינות ההעפלה והרכש
לאחר מלחמת העולם השנייה

המרכז לתולדות כוח המגן ה'הגנה'
ע"ש ישראל גלילי

מיסודן של העמותות:

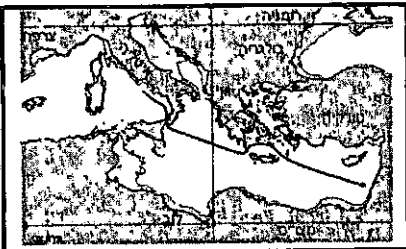
ארגון חברי ההגנה • אגודת דור הפלמ"ח • יד טבנקין

"סירת צבי"

איטליה	אורן, המוצא:
פורמיה	נמל יצאה:
798	מס סוללים:
בצלאל דרורי	סיווח:
יובל ציולינג	נאלחום:
תמד שוהם	תאריך הגעה:
12.4.48	הגדות:
נתפסה:	
אסנת גולדנברג	
יוסף לזרובסקי	

הספינה "סירת צבי"

מסדה "סירת צבי"

ביום ה-3 באפריל 1948 יצאה מנמל פורמיה, אשר במפרץ גאטה, אשר באיטליה, ספינת המשא "ויוארה" (RINA VIVARA), אשר שם הצופן שלה היה: 'חיימקה', בעלת נפח של 600 טון. טרם יציאתה למסעה צויידה הספינה במשטחי לינה על הסיפון. כמו כן הועמסו עליה שתי סירות הצלה, ונבנה סליק לאנשים בדלת החרטום האחורי מאחורי חדר שרשרת העוגן, כמו גם סליק למכשירי הקשר בירכתיים, בכניסה הימנית לחדרי העובדים. (1)

הספינה היתה בפיקודו של איש "המוסד לעליה ב'" בצלאל דרורי, עם המלווים תמד שוהם, יובל ציולינג, אסנת גולדנברג, והאלחוטאי יוסף לזרובסקי, ובנוסף עוד שני מלווים מתנדבים מארה"ב, ארנולד קייט ואליהו ברקמן.

על סיפונה של "ויוארה" היו 798 מעפילים, ובכללם 70 ילדים.

כאשר יצאה הספינה מן הנמל, שונה שמה ל"טירת צבי", על שם הקיבוץ בעמק בית שאן, שהרף התקפה גדולה של "צבא ההצלה", בפיקודו של קאוקג'י. מטעה של "טירת צבי" היה קשה, בים סוער, ללא ציוד מתאים לנווט, בסכנה מתמדת, ולמעשה תוך הסתמכות על המזל הטוב. רב החובל האיטלקי לא ידע כלל את מסלול ההפלגה, למעט מספר נקודות ציון לאורך החוף אשר בעזרתן ניסה לנווט את ספינתו.

בעיה נוספת, תמורה לא פחות, התגלתה במהלך המסע. בגלל תקלות במשאבת האויר של הספינה, נוסף על הסערה הקשה בים, נאלצה "טירת צבי" למצוא מסתור במפרץ אשר באי סריה, מצפון לאי סקרפנטו. רק לאחד שיפור במזג האויר יצאה הספינה ללב ים, אך רב החובל שוב איבד את מיקומו והחקשה בהמשך דרכו. רק בעזרת אנשי הפלי"ם שהיו על הספינה, הצליחו לאחד את מיקומה של "טירת צבי" ולנווט אותה לכוחן ארץ-ישראל. (2)

ביום ה-12 באפריל 1948 חג מטוס בריטי מעל הספינה, ומיד נשלחו לעברה משחתות בריטיות שארבו לה, והיא הוכלה לנמל חיפה. מעפיליה הועלו על אנית הגירוש "אמפייר ריוול", והועברו למחנות המעצר בקפריסין.

בנצאל (עזרל) פלדמן

להלן עדותו של בצלאל פלדמן, מפקדה של "טירת צבי", על הקורות אותו במסעו זה, כדלהלן:

"...בשנת 1947 מינו אותי לפקד על אנית המעפילים 'טירת צבי'. הספינה כללה 900 מעפילים. יצאנו מנמל ג'אטה עם צוות ספרדים ובסקים. שטנו לאחד האיים ביוון, כיוון שמזג האויר היה קשה ביותר, היינו שם 3-4 ימים, עד שהרוחות שכחו. יצאנו ושטנו לכיוון קפריסין ומשם לארץ אך איבדנו את הדרך. על ידי ידע בכוכבים וקצת אסטרונומיה הצלחתי למצוא שוב את הדרך. הגענו ארצה אך תפסו אותנו משחתות אנגליות, הורידו את המעפילים לספינה שלהם והחזירו אותם לקפריסין. אני ועוד שניים מצוות הניהול הסתתרנו

בבטן האניה ושוב כשאנשי סולל בונה ראו שהשטח נקי, יצאנו החוצה.

יוסף לורובסקי

אלחוטאי הספינה, יוסף לורובסקי, הוסיף מעט משלו, על תוויותיו במסע זה, כדלהלן:

"...לאור המצב בארץ ביקשתי להשתחרר מתפקידי בש"י ועל כן יועדתי להפליג כגדעוני באניה 'טירת צבי'. ההפלגה עברה ללא אירועים יוצאי דופן, ולכשנגררנו לחיפה, נכנסתי לסליק באניה ולמחרת בהעברת העולים לקפריסין יצאנו מהסליק ובעזרת אנשי סולל בונה יצאנו את הנמל לחוף..."

שי חורב

נְתִיב בְּמִים עֲזִים

ההעפלה החלוצית ביבשה ובים

דניאל בר-אלי ביטון
ת.ד. 117 קיבוץ מעגן
עמק הירדן 1516000